
Vergaderjaar 2020–2021

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 2250

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 10 december 2020

Hierbij bied ik u het verslag aan van de Raad Buitenlandse Zaken van 7 december 2020.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
S.A. Blok

VERSLAG RAAD BUITENLANDSE ZAKEN VAN 7 DECEMBER 2020

Introductie

Op 7 december vond de Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) plaats in Brussel. De Minister van Buitenlandse Zaken heeft namens het kabinet deelgenomen. Onder het agendapunt *Current Affairs* sprak de Raad onder meer over mensenrechten en het mensenrechtensanctieregime en de ontwikkelingen in Venezuela, Belarus en Georgië. Tijdens de AOB's kwam ook Hongkong ter sprake. Op de agenda stonden verder de trans-Atlantische betrekkingen. Tijdens de lunch spraken de ministers over strategische autonomie.

Current Affairs

Georgië

Tijdens de Raad werd kort stil gestaan bij de actualiteiten in Georgië, in het bijzonder naar aanleiding van de parlementsverkiezingen die in oktober en november jl. plaatsgevonden hebben. De Hoge Vertegenwoordiger (HV) informeerde de lidstaten over de wijze waarop de EU-delegatie aldaar zich inzet om het dialoog tussen beide zijden te faciliteren. Het is hierbij van belang het werk van de OVSE te ondersteunen, zo onderstreepte de HV.

Turkije

Onder *Current Affairs* stond de Raad stil bij de relatie met Turkije. De HV verwees naar de conclusies van de Europese Raad van 1 en 2 oktober jl. om in december opnieuw te spreken over de ontwikkelingen in de Oostelijke Middellandse Zee en de relatie tussen de EU en Turkije en zo nodig passende besluiten te nemen. Verscheidene lidstaten spraken hun zorg uit over de Turkse opstelling in het Oostelijke Middellandse Zeegebied sinds oktober. Onder meer Nederland benadrukte daarnaast zijn zorgen over de mensenrechtensituatie in Turkije, in het bijzonder ten aanzien van mensenrechtenverdedigers.

Venezuela

De Raad stond stil bij de parlementsverkiezingen die op 6 december jl. plaatsvonden in Venezuela. De Venezolaanse parlementsverkiezingen zijn niet vrij, eerlijk en democratisch verlopen. Na afloop van de RBZ is ook een EU-27 verklaring uitgegaan waarin de EU het verloop van het verkiezingsproces als niet geloofwaardig, niet inclusief en niet transparant veroordeelde en daarmee ook niet als representatief kan worden beschouwd voor de wil van het Venezolaanse volk. Deze verklaring is in overeenstemming met de Nederlandse inzet dat de EU snel een krachtig signaal moest afgeven.

Mensenrechten

De voltallige Raad verwelkomde de aanneming van het mensenrechtensanctieregime, daags voor Internationale Dag van de Rechten van de Mens op 10 december. Binnen de Raad was brede erkenning van het belang van de instelling van dit regime en waardering voor de rol die Nederland gespeeld heeft in de totstandkoming ervan. Met dit sanctieregime wordt een belangrijk instrument toegevoegd waardoor de EU krachtiger kan optreden tegen mensenrechtenschenders waar dan ook ter wereld.

Conform mijn toezegging in het Schriftelijk Overleg (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2247) over de geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken van 7 december 2020 informeer ik uw Kamer graag over de werking van het mensenrechtensanctieregime.

Met dit nieuwe sanctieregime kan de Raad sancties instellen tegen mensenrechtenschenders wereldwijd. Personen die op basis van feitelijk bewijs uit openbare bronnen verantwoordelijk zijn voor ernstige mensenrechtenschendingen (genocide, misdaden tegen de menselijkheid, foltering, slavernij, buitenrechtelijke executies, gedwongen verdwijning of willekeurige detentie) of die steun verlenen aan of banden onderhouden met personen verantwoordelijk voor dergelijke schendingen kunnen op de sanctielijst geplaatst worden. Ook in geval van andere mensenrechtenschendingen, zoals mensenhandel, seksueel en gender gerelateerd geweld, schendingen van de vrijheid van meningsuiting en schendingen van de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging kan de Raad overgaan tot het instellen van sancties tegen verantwoordelijken. Bij deze categorie andere mensenrechtenschendingen moet de Raad daarbij wel expliciet meewegen in hoeverre de mensenrechtenschendingen wijdverspreid, systematisch of anderszins van zorg zijn in relatie tot het Gemeenschappelijk Buitenland- en Veiligheidsbeleid (GBVB).

Ook personen gelieerd aan een persoon die al op de sanctielijst staan kunnen zelf op de sanctielijst geplaatst worden. Onder personen worden zowel natuurlijke personen als rechtspersonen of entiteiten verstaan.

Helaas is in het onderhandelingsproces gebleken dat de door Nederland gewenste opname van corruptie in de definitie van het sanctieregime alsmede een verwijzing naar Sergei Magnitsky niet op significante steun van andere lidstaten konden rekenen, ondanks herhaald Nederlands aandringen.

Tegen personen die op de sanctielijst zijn opgenomen, geldt een inreisverbod en een tegoedenbevriezing. Dat houdt in dat zij niet meer de EU in mogen reizen, zij niet meer kunnen beschikken over hun bezit voor zover dat zich binnen de EU bevindt en het verboden is om tegoeden (zoals geld) of economische middelen ter beschikking te stellen aan die personen.

Besluiten over het plaatsen van personen op de sanctielijst vereisen unanimiteit onder de lidstaten. Nederland zette in op besluitvorming over *listings* onder dit sanctieregime met gekwalificeerde meerderheid (QMV). Dit past bij de bredere Nederlandse inzet op een effectiever GBVB en toepassing van besluitvorming per gekwalificeerde meerderheid op het vlak van sancties en mensenrechten. Zoals verwacht bleek dit voor veel lidstaten een brug te ver.

Er is geen specifiek mechanisme voor input vanuit ngo's en nabestaanden. Onder de lidstaten is er wel breed bewustzijn van het belang om het maatschappelijk middenveld daartoe de mogelijkheid te bieden. Het kabinet is graag bereid om met andere lidstaten in gesprek te gaan hoe dit het beste vorm kan krijgen.

Zoals reeds eerder aan uw Kamer gemeld zijn de voorbereidingen om te komen tot voorstellen voor eerste *listings* in beslotenheid in gang gezet in verscheidenen hoofdsteden. Zorgvuldige besluitvorming acht het kabinet hierbij van groot belang. Het kabinet streeft naar een lijst met mensenrechtenschenders uit verschillende delen van de wereld en neemt in dit proces ook de moties van het lid Sjoerdsma c.s. (Kamerstuk 21 501-20,

nr. 1596), van het lid Ploumen (Kamerstuk 35 570 V, nr. 43) en van het lid Kuzu (Kamerstuk 35 570 V, nr. 53) mee.

Informele EU-LAC ministeriële

Deze digitale bijeenkomst van ministers van Buitenlandse Zaken van de EU en LAC-regio vindt op 14 december plaats en zal georganiseerd worden door het Duits voorzitterschap. Lidstaten werden kort op het belang van deze bijeenkomst gewezen. Ik zal via een videoboodschap onder andere het belang van een duurzaam en inclusief herstel in de regio benadrukken in de context van COVID-19.

Belarus

In de Raad sprak een aantal lidstaten, waaronder Nederland, hun steun uit voor snelle aanname van het derde pakket sancties dat nu in de Raad in beslotenheid wordt besproken. Daarbij benadrukte Nederland de gefaseerde aanpak om geleidelijk de druk op het regime verder op te bouwen indien nodig.

Ethiopië

Verscheidene lidstaten uitten hun zorgen over de situatie in Ethiopië, onder andere over mogelijke mensenrechtenschendingen en de regionale impact van het conflict, de humanitaire situatie en de toegang tot humanitaire hulp. De HV deelde deze zorgen en informeerde de lidstaten regelmatig contact te hebben met de Ethiopische autoriteiten hierover.

Migratie

De HV kondigde aan spoedig de externe aspecten van migratie te willen agenderen in een gecombineerde Raad van de ministers van Buitenlandse Zaken en de ministers met migratie in hun portefeuille. Nederland acht bespreking van de externe aspecten van migratie door de Raad van belang.

Trans-Atlantische betrekkingen

Ter voorbereiding op het aantreden van de inkomende VS-administratie sprak de Raad over de EU-VS betrekkingen. Ook werden Raadsconclusies over de EU-VS samenwerking aangenomen. Op 2 december jl. publiceerden de HV en de Commissie een gezamenlijke Mededeling, *A new EU-US agenda for global change*, waarin de belangrijkste prioriteiten voor de EU-VS samenwerking met de inkomende Biden administratie worden uiteengezet. Het kabinet maakt van de gelegenheid gebruik hieronder zijn appreciatie van deze Mededeling met uw Kamer te delen. Deze komt in de plaats van een BNC-fiche over de Mededeling.

Er was brede overeenstemming binnen de Raad over het belang van verdere verdieping van de samenwerking met de VS. Veel lidstaten gaven aan te verwachten dat op terreinen van pandemiebestrijding, economisch herstel, klimaat, multilateralisme en gedeelde waarden de samenwerking met de inkomende administratie vanzelfsprekend zal zijn. De aangekondigde terugkeer van de VS naar de WHO, het Parijs klimaatakkoord en de mogelijke terugkeer van de VS naar het JCPOA zijn hier voorbeelden van. Verscheidene lidstaten gaven aan het van belang te achten dat de EU en de VS meer gaan samenwerken ten aanzien van een hervormde en versterkte WTO. Een aantal lidstaten, waaronder Nederland, sprak de verwachting uit dat de VS de sancties tegen het ICC zou herzien. Daarnaast werd door velen het belang van veiligheids- en defensiesamen-

werking genoemd, waarbij er brede overeenstemming was dat het streven naar strategische autonomie hand-in-hand moet gaan met het versterken van de trans-Atlantische veiligheidsrelatie. Zoals ook in de geannoteerde agenda (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2246) aangegeven, delen de EU en de VS dezelfde waarden en belangen en zijn de Amerikaanse veiligheidsgaranties, verankerd in de NAVO, essentieel voor de Europese veiligheid. Nederland en anderen wezen ook op de noodzaak voor samenwerking op handelsgebied, waaronder het oplossen van de handelsgeschillen. Nederland en andere lidstaten hebben zich ook hard gemaakt voor een meer trans-Atlantisch gecoördineerde aanpak op het gebied van economische veiligheid.

In de gezamenlijke Mededeling «*a new EU-US agenda for global change*» worden, naast een aantal algemene uitgangspunten die leidend zouden moeten zijn voor de EU-VS samenwerking, voorstellen gedaan voor samenwerking op het gebied van pandemiebestrijding, handelspolitiek en klimaat, economische veiligheid en technologie en democratische waarden en het gemeenschappelijk Buitenlandsbeleid (GBVB) en het gemeenschappelijke Defensiebeleid (GVDB).

Over de pandemiebestrijding stellen de Commissie en de HV voor om de trans-Atlantische samenwerking t.a.v. wereldwijde beschikbaarheid van vaccins, testen en medicijnen te versterken en kennis en informatie uit te wisselen om in de toekomst beter voorbereid te zijn op een mogelijke volgende pandemie. Daarnaast worden voorstellen gedaan om de handel in medicijnen en medische apparatuur beter te faciliteren en om samen met de VS in te zetten op versterking van de WHO via gezamenlijke hervormingsvoorstellen.

Op het gebied van handelspolitiek en klimaat wordt onder andere voorgesteld dat de EU en de VS hun inzet richting belangrijke multilaterale klimaatoppen en bijeenkomsten coördineren om gezamenlijk tot zo ambitieus mogelijke doelstellingen te komen. Verder gaat de Mededeling in op voorstellen om gezamenlijk tot een trans-Atlantische groene handelsagenda te komen, nauwere samenwerking op innovatie- en technologiegebied ter versnelling van de klimaatagenda en de gezamenlijke ontwikkeling van een regelgevingskader voor duurzame financieringsinstrumenten.

Tot slot bevat de Mededeling voorstellen om op GBVB en GVDB-terreinen de trans-Atlantische coördinatie te versterken. Hierbij wordt steun uitgesproken voor de door President-Elect Biden aangekondigde *Summit for Democracy*, wordt voorgesteld om een EU-VS veiligheids- en defensiedialoog op te richten en wordt, met verwijzing naar verschillende regionale en landensituaties, voorgesteld om het EU- en VS-optreden zoveel mogelijk met elkaar te coördineren, alsook gezamenlijk op te trekken om multilateralisme te bevorderen.

Op gebied van economische veiligheid en technologie worden voorstellen gedaan om een EU-VS technologieraad op te zetten die tot doel heeft onderlinge handel en innovatie te bevorderen, en vergelijkbare standaarden te ontwikkelen. Om trans-Atlantische waarden als privacy, mensenrechten en individuele vrijheden goed te kunnen beschermen stelt doet de Mededeling o.a. voorstellen om de dialoog over de verantwoordelijkheden van sociale media en grote technologiebedrijven te intensiveren en beter samen te werken bij de bescherming van sensitieve technologieën.

Het kabinet is positief over deze Mededeling, waarmee de Commissie en de HV conform Nederlandse inzet laten zien initiatief te willen nemen om

tot een ambitieuze trans-Atlantische beleidsagenda te komen. Veel van de voorstellen liggen in het verlengde van de Nederlandse prioriteiten voor trans-Atlantische samenwerking, waaronder het belang van nauwere samenwerking op het terrein van economische veiligheid, de relatie met China, de mogelijke terugkeer naar het JCPOA en de aangekondigde *Summit for Democracy*. De voltallige Raad verwelkomde tijdens de RBZ de Mededeling. Nederland ziet uit naar de verdere samenwerking met de HV en de Commissie om deze voorstellen verder uit te werken. In de Mededeling zetten de HV en de CIE in op een gezamenlijke EU-VS top in de eerste helft van 2021. Nederland steunt dit voornemen.

AOBs

Hongkong

De HV rapporteerde aan de Raad over de uitvoering van de Raadsconclusies Hongkong aangenomen op 24 juli jl. De EU en haar lidstaten hebben in reactie op de invoering van de Nationale Veiligheidswet voor Hongkong onder andere bilaterale uitleveringsverdragen opgeschort, controleren scherper op de export van *dual use* goederen en stemmen in Hongkong met gelijkgestemden het bijwonen van rechtszaken van prodemocratische activisten af.

Post Cotonou

De Commissie informeerde de Raad politieke overeenstemming te hebben bereikt met de ACP landen over de tekst van het post-Cotonou-verdrag. Op 8 december is uw Kamer hierover geïnformeerd.

Uitkomst OVSE Ministeriële

Zweden gaf, als inkomend voorzitter van de OVSE, een korte terugkoppeling aan de Raad over het verloop van de OVSE ministeriële 3 december jl. Ook wees het op de benoeming van Helga Schmid als nieuwe Secretaris Generaal van de OVSE. Uw Kamer ontvangt spoedig verslag van de Nederlandse deelname aan de OVSE Ministeriële.

Informele lunch strategische autonomie

Tijdens de informele lunch hadden de ministers van Buitenlandse Zaken een gedachtewisseling over het onderwerp strategische autonomie. De HV pleitte voor een praktische invulling van het brede begrip strategische autonomie. Een holistische benadering van thema's zoals handel, klimaat, veiligheid kan de weerbaarheid van de EU vergroten. Dat werd tijdens de informele gedachtewisseling breed gedeeld, ook door Nederland. Ook partnerschappen en openheid zijn essentieel.

Nederland benadrukte daarnaast dat strategische autonomie geen doel op zich is. Een sterke EU draagt bij aan een sterke NAVO en vice versa. Dit komt ook de trans-Atlantische relatie ten goede.

EU Battle Groups

Ik maak graag, verwijzend naar mijn toezegging aan uw Kamer (Kamerstuk 29 521, nr. 401), van dit verslag gebruik om u nader te informeren over de inzet van de EU *Battle Groups* (EUBG).

De inzet van de EUBG werd de afgelopen maanden meerdere keren en op verschillende niveaus aan de orde gesteld, onder meer in de RBZ, het Politiek en Veiligheidscomité (PSC) van de EU, en in bilaterale contacten.

Ik moet vaststellen dat de obstakels voor inzet van de EUBG tot op heden blijven voortbestaan.

Er lopen verschillende sporen die de inzetbaarheid van de EUBG kunnen vergroten. Zo steunt Nederland een aanpassing van het concept van de EUBG waardoor deze, op vrijwillige basis, als strategische reserve voor lopende EU operaties kan worden ingezet. Er moet ook meer aandacht komen voor de samenstelling, certificering, interoperabiliteit en gemeenschappelijke training van de EUBG. De aansturing van de EUBG zal bij de komende evaluatie en doorontwikkeling van de *Military Planning and Conduct Capability* (MPCC) aan bod komen. Wat de financiering betreft, pleit Nederland ervoor om niet alleen het uitzenden, maar ook het terugtrekken van een EUBG als gemeenschappelijke kosten aan te merken. Tot slot biedt ook de ontwikkeling van het strategisch kompas van de EU de komende periode een kans om de inzetbaarheid van de EUBG aan de orde te stellen en te verbeteren.